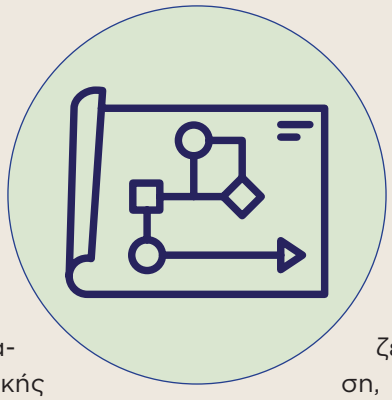
05 Αντιμετώπιση κρίσεων

Η αντιμετώπιση κρίσεων αποτελεί ένα από τα πιο κρίσιμα πεδία της νέας ΚΑΠ. Η ευρωπαϊκή και ελληνική γεωργία λειτουργούν πλέον σε ένα περιβάλλον όπου οι κρίσεις δεν εμφανίζονται ως έκτακτες και μεμονωμένες διαταραχές, αλλά ως επαναλαμβανόμενο στοιχείο της παραγωγικής πραγματικότητας. Κλιματικά φαινόμενα, φυτοϋγειονομικοί και ζωοϋγειονομικοί κίνδυνοι, αστάθεια τιμών, αύξηση κόστους εισροών, εμπορικές πιέσεις και διαταραχές στις αλυσίδες εφοδιασμού αλληλεπιδρούν όλο και συχνότερα, δημιουργώντας σύνθετες πιέσεις στο αγροτικό εισόδημα και στη βιωσιμότητα των εκμεταλλεύσεων.

Η νέα ΚΑΠ επιχειρεί να ενισχύσει το πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων, μεταξύ άλλων μέσα από τη δημιουργία ενός ευρύτερου ευρωπαϊκού μηχανισμού ασφαλείας για την αντιμετώπιση διαταραχών της αγοράς. Η κατεύθυνση αυτή είναι θετική, καθώς αναγνωρίζει ότι η σταθερότητα των αγορών και η ανθεκτικότητα των παραγωγών δεν μπορούν να στηρίζονται αποκλειστικά σε εθνικές παρεμβάσεις ή σε μεμονωμένους και κατά περίπτωση μηχανισμούς. Ωστόσο, το κρίσιμο ζήτημα είναι αν τα εργαλεία αυτά θα είναι επαρκώς χρηματοδοτημένα, γρήγορα στην ενεργοποίηση και ικανά να ανταποκριθούν στη φύση των κρίσεων που αντιμετωπίζει σήμερα η γεωργία.

Για την Ελλάδα, η ανάγκη αυτή είναι ιδιαίτερα έντονη. Η παραγωγή βρίσκεται αντιμέτωπη με αυξημένη έκθεση σε κλιματικούς κινδύνους, συχνότερα ακραία καιρικά φαινόμενα, πιέσεις στο κόστος παραγωγής και αγορές που επηρεάζονται όλο και περισσότερο από εξωτερικούς παράγοντες. Σε τομείς με έντονη εξαγωγική παρουσία και μεγάλη περιφερειακή σημασία, όπως το ελαιόλαδο, οι επιτραπέζιες ελιές, τα οπωροκηπευτικά, η κτηνοτροφία και οι δενδρώδεις καλλιέργειες, η έλλειψη αποτελεσματικών εργαλείων πρόληψης και σταθεροποίησης μπορεί να έχει άμεσες επιπτώσεις όχι μόνο στο εισόδημα των παραγωγών, αλλά αλλά και στην οικονομική βιωσιμότητα και τη συνοχή ολόκληρων τοπικών οικονομιών.

Η διαχείριση κρίσεων δεν μπορεί πλέον να αντιμετωπίζεται αποκλειστικά ως μηχανισμός αποζημίωσης μετά την επέλευση ζημίας. Χρειάζεται μια πιο προληπτική προσέγγιση, που να συνδυάζει παρακολούθηση κινδύνων, έγκαιρη προειδοποίηση, εργαλεία σταθεροποίησης εισοδήματος, ταχύτερη ενεργοποίηση μέτρων αγοράς και καλύτερη αξιοποίηση δεδομένων από το πεδίο. Σε διαφορετική περίπτωση, η πολιτική θα συνεχίσει να παρεμβαίνει καθυστερημένα, όταν η ζημία έχει ήδη μεταφερθεί στον παραγωγό και στην αγορά.

Ιδιαίτερη σημασία έχει η σχέση μεταξύ κινδύνων αγοράς και κλιματικών κινδύνων. Στην πράξη, οι δύο αυτές κατηγορίες δεν λειτουργούν πάντα χωριστά. Ένα ακραίο καιρικό φαινόμενο μπορεί να επηρεάσει την παραγωγή, να περιορίσει την προσφορά, να μεταβάλει την ποιότητα, να επηρεάσει την τιμή και να προκαλέσει αλυσιδωτές επιπτώσεις στην αγορά. Αντίστοιχα, μια εμπορική διαταραχή ή απότομη αύξηση του κόστους εισροών μπορεί να μειώσει τη δυνατότητα των παραγωγών να επενδύσουν σε μέτρα πρόληψης ή προσαρμογής. Επομένως, η νέα ΚΑΠ πρέπει να αποφύγει έναν υπερβολικά στενό διαχωρισμό των κινδύνων και να επιτρέψει πιο ευέλικτη, συνδυαστική αντιμετώπιση.

Τα εργαλεία της Κοινής Οργάνωσης Αγοράς (ΚΟΑ) παραμένουν κρίσιμα σε αυτό το πλαίσιο. Η ύπαρξη μηχανισμών παρέμβασης, ιδιωτικής αποθεματοποίησης, έκτακτων μέτρων και ειδικών εργαλείων για σοβαρές διαταραχές της αγοράς είναι απαραίτητη για να μπορεί η ΕΕ να αντιδρά σε περιόδους έντονης αστάθειας. Τα εργαλεία αυτά δεν πρέπει να αποδυναμωθούν στο νέο πλαίσιο, αλλά να εκσυγχρονιστούν, να ενεργοποιούνται ταχύτερα και να λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες των ευαίσθητων παραγωγικών τομέων.

Σημαντική είναι επίσης η εξωτερική διάσταση των κρίσεων. Οι εμπορικές συμφωνίες, οι εισαγωγές

από τρίτες χώρες, οι διαφοροποιήσεις στα πρότυπα παραγωγής και το χαμηλότερο κόστος συμμόρφωσης εκτός ΕΕ δημιουργούν πρόσθετες πιέσεις σε ευρωπαϊκούς τομείς που ήδη λειτουργούν με υψηλές προδιαγραφές. Η αμοιβαιότητα προτύπων, η αποτελεσματική παρακολούθηση των εισαγωγών και η δυνατότητα έγκαιρης ενεργοποίησης των λειτουργικών μηχανισμών προστασίας (safeguards) πρέπει να αποτελέσουν ουσιαστικό μέρος της στρατηγικής διαχείρισης κινδύνων.
Σε εθνικό επίπεδο, η αντιμετώπιση κρίσεων απαιτεί καλύτερη οργάνωση και αξιοποίηση δεδομένων, υποδομών και θεσμικών ρόλων. Η αξιοποίηση πληροφοριών από μετεωρολογικά, γεωχωρικά, παραγωγικά και αγοραία δεδομένα μπορεί να βελτιώσει την πρόληψη, την τεκμηρίωση ζημιών και τη στόχευση των παρεμβάσεων. Οι συνεταιρισμοί και τα συλλογικά σχήματα μπορούν να συμβάλουν στην έγκαιρη αναγνώριση κινδύνων, στην καλύτερη τεκμηρίωση επιπτώσεων, στην αξιοποίηση εργαλείων σταθεροποίησης και στην υλοποίηση συλλογικών λύσεων.

Στη βάση των ανωτέρω, η GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ θεωρεί αναγκαίο:

- να ενισχυθούν τα ευρωπαϊκά και εθνικά εργαλεία διαχείρισης κινδύνων με επαρκείς, σταθερούς και προβλέψιμους πόρους,
- να διασφαλιστεί ότι το Unity Safety Net και τα λοιπά εργαλεία κρίσεων μπορούν να ενεργοποιούνται γρήγορα, με σαφή κριτήρια και χωρίς υπερβολικές διοικητικές καθυστερήσεις,
- να αποφευχθεί ένας υπερβολικά στενός διαχωρισμός μεταξύ κινδύνων αγοράς, κλιματικών κινδύνων και παραγωγικών κινδύνων, καθώς στην πράξη οι επιπτώσεις τους αλληλεπιδρούν,
- να ενισχυθούν και να εκσυγχρονιστούν τα εργαλεία της ΚΟΑ, ώστε να μπορούν να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά σε σοβαρές διαταραχές της αγορά,
- να προβλεφθούν μηχανισμοί έγκαιρης προειδοποίησης και προληπτικής παρέμβασης, ώστε η πολιτική να μην περιορίζεται σε εκ των υστέρων αποζημίωση, αλλά να συμβάλλει ουσιαστικά στην πρόληψη κινδύνων, στην ανθεκτικότητα των εκμεταλλεύσεων και στη διατήρηση της παραγωγικής δραστηριότητας,
- να διασφαλιστεί αποτελεσματική προστασία ευαίσθητων παραγωγικών τομέων από εμπορικές πιέσεις, μέσω ουσιαστικής αμοιβαιότητας προτύπων, παρακολούθησης εισαγωγών και λειτουργικών safeguards,
- να αναγνωριστεί ο ρόλος των συνεταιρισμών, των Ομάδων Παραγωγών και των Οργανώσεων Παραγωγών στη διαχείριση κρίσεων, στην τεκμηρίωση επιπτώσεων, στη σταθεροποίηση της αγοράς και στην υποστήριξη των παραγωγών.